

Historie a současnost holandského králíka v německých chovech

Již odpradávná existují králíci „brabantští“ – široce rozšíření a chovaní domácí králíci, kteří oproti „vlámským“, neboli belgickým obrům, vyžadují minimální péči. Brabantským králíkům stačil tmavý kout ve stáji a vůbec dovedli přežít v nepříznivých podmínkách. To vše mělo jeden výrazný efekt, a sice změnu zbarvení z tmavého v bílé. Potomstvo i za těchto nedobrych podmínek chovu zůstávalo trvale početné.

Ve svých počátcích byl organizovaný chov králíků, co do koncepce, ovlivněn podobně jako v chovech velkých zvířat především tradiční regionální představou vzhledu. Barvy hrály jenom podřadnou roli, a tak v první linii pozornosti chovatelů působila jako rozhodující hlediska tělesná a hospodářsky orientovaná.

likost) jiným plemenům – masovějším nebo vlnu produkujícím. Avšak jejich ojedinělá ranost, vysokopčetné vrhy, robustnost a nenáročnost, stejně jako neobvyklá kvalita srsti přesvědčila praotce našich šlechtitelů o možnosti uznat také tato malá plemena. Právě barevná a tělesná zvláštnosti těchto ras byly pak rozhodující

Brabantský králík

dy povedlo dovést nějaké králíky z Holandska a následně z původních zvířat bez jakékoliv nebo nevýrazné kresby vytvořit plemeno králíků s působivými barevnými znaky. „Tehdejší trh byl původními plemeny králíků přeplněn a právě Angličané byli ti, kteří vykouplili všechno dodané zboží. Tento obchod jim pak dal příležitost k vyšlechtění nového plemena z původního brabantského, a sice tak pěkné „holandské králíky!“

Brabantští ovšem byli masným plemenem střední velikosti. Teprve v Anglii byl jeho chov pojat sportovně a tak vznikl nový mezník, forma, označená jako „brabantský trpaslík“. Tento nový typ s malým rámcem těla označujeme dnes za předchůdce králíka holandského. Vyžadována pak byla selekce na jasné kontrastní znaky kresby, což ústilo do konečné podoby dnešních holandských.

Do Německa přišli holandsští králíci začátkem 80. let 19. století. Ze začátku na ně bylo pohlíženo jako na zvláštní barevnou škálu králíka německého, se kterým si rozdělil skvělé vlastnosti, jako jsou ranost, odolnost a chovné výsledky. Tyto původní vlastnosti jim ovšem zůstaly dodnes. Jako samostatné plemeno se tento

králík stal rychle součástí vůbec prvního schváleného standardu v dějinách chovu králíků. V roce 1891 byli holandsští králíci poprvé vystaveni na německé výstavě. O něco poz-

1,0 holandský králík, černý, 22. spolková výstava samců, Kassel 2009, 97,5 bodů – vítěz (Peter Wörtmann, Hassfurt)

1,0 holandský králík, tmavě divoký, 22. spolková výstava samců, Kassel 2009, 97,5 bodů – vítěz (André Ruthmann, Bielefeld)

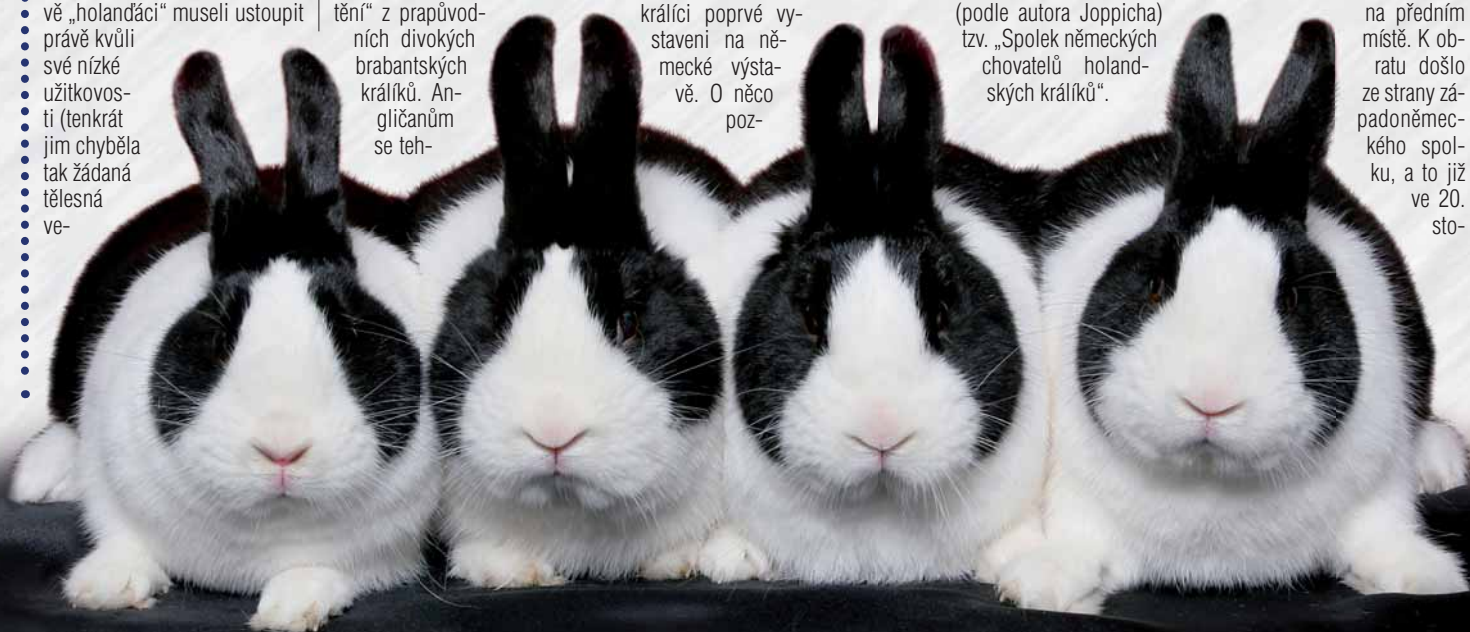
ději bylo založeno mnoho klubů, ovšem z jejich řad se zasloužil o rozšíření a zviditelnění tohoto plemena především (podle autora Joppicha) tzv. „Spolek německých chovatelů holandských králíků“.

Hlavní znaky plemena, tedy typické znaky kresby, byly zaktovkeny samozřejmě již v prvních standardech na předním místě. K obratu došlo ze strany západoněmeckého spolku, a to již ve 20. sto-

Králíci běžně chovaných venkovských plemen a malé rasy, zřejmě také německá a polštší, „stříbrňáci“ nebo také právě „holandáci“ museli ustoupit právě kvůli své nízké užitkovosti (tenkrát jim chyběla tak žádaná tělesná ve-

cími body pro jejich další existenci.

Největší triumf zažili právě holandské králíci „vyšlechtění“ z prapůvodních divokých brabantských králíků. Angličanům se teh-

letí, ustanoveny byly tyto předpoklady:

1. Kresba – celkově	60 bodů
– kresba hlavy	30 bodů
– kresba trupu	20 bodů
– manžety	10 bodů
2. Srst	10 bodů
3. Tvar těla	10 bodů
4. Uši	10 bodů
5. Celkový vzhled	10 bodů

Oceňovací stupnice Spolku německých chovatelů králíků dle autora Paula Mahlichy vypadala takto:

1. Kresba hlavy	30 bodů
2. Kresba trupu	20 bodů
3. Manžety	10 bodů
4. Srst	10 bodů
5. Velikost a tvar	10 bodů
6. Uši	10 bodů
7. Kondice	10 bodů

Velikost, hmotnost, tvar těla, stavba a typ

„Kmenoví rodiče ani dneska nemohou popřít geny holandského králíka ve svém zjevu. „Brabantský trpaslík“ odpovídá velikostí rozměrům, jak ukazuje dnes také rozměr a forma holandského králíka – je kratší, podsaditý, kulatější a malý, uši zhruba podoby divokého králíka“. Tak to zůstalo do dneška; a to je opravdu privilegium, se kterým se sotva potká jiné plemeno – když se v chovatelské praxi setkáváte se shodným obrazem již přes více než století.

A to vyžaduje standard i dnes: normální hmotnost 2,5 kg a max. hmotnost 3,25 kg. Hmotnost pod 2 kg nevyhovuje výstavní kondici. Nicméně díky ranosti plemena dosáhne holandský králík své normální hmotnosti již v 6.–7. měsíci. Pokud tomu tak není, je ke zvážení chovatele zamyslet se nad svou linií a zjednat urychleně nápravu.

Tělo holandáka má být krátké, podsadité, páteřní linie probíhá souměrně a vzadu je pěkně zaoblená. Hrudní i pánevní končetiny jsou k tělu přiměřeně silné a středně dlouhé. To propůjčuje těmto zvířatům jejich typický postoj. Pánevní končetiny jsou orientované k tělu paralelně. Hlava je krátká, se širokým čelem a čenichem a na trupu je posazena bez znatelnějšího krku. Ušní boltce jsou silně protažené a svojí délkou odpovídají podsaditému plemenu, což znamená, že měří cca

9 až 10 cm. Ramlice jsou co do stavby těla jemnější a chybí jim lalok. Evropský standard r. 2003 se od německého z r. 2004 liší malou odchylkou, a sice „lehce zavalitým tělem“.

Zatímco se představy holandského typu králíka po celou dobu dějin chovu udržely v podstatě beze změn, přece jen zaznamenáváme v rámci požadavků na stavbu těla v průběhu desetiletí nápadné změny, týkající se zejména končetin. „Typ těla holandských králíků je stejný jako u králíků německých krátký a zavalitý, záda jsou hezky zaoblená, hrudník silně vystupující. Lalok zde ovšem chybí. Hlava, která je u samců kulatá, je u ramic podlouhlá, na ní jasné, vystupující oči. Uši jsou krátké, zpříma postavené a držené k sobě. Je tady také jemná kostra, a obzvláště hrudní končetiny jsou tenké a drobné.“ Takto nějak to vypadalo kolem roku 1900 v prvopočátcích chovu králíků. V průběhu let se upustilo od toho, co se ohledně končetin požadovalo v „Říšských normách“ z roku 1926, a také se dodržovalo v roce 1961 v jednotném standardu. Ta se zmiňuje o „jemně stavěných“ hrudních končetinách.

Po poslední změně standardu v r. 2004 jsou ovšem požadovány pouze silné končetiny, což ovšem převážně většině dnešních německých holandáků ještě není vlastní. Tady se nabízí do budoucna široké pole působnosti. To se ovšem již týče také končetin pánevních, které byly desetiletí až trestuhodně zanedbávány. Mnohé chovné linie mají dneska trápení s tzv. vybočením pánevních končetin, což je k rozeznání již z dálky. Ovšem, jak to bývá u všech jiných plemen, i tady se to často a rádo přehlédne.

Holandský králík, modrý, podle kresby ze života pana W.Schrödera

Další tělesné znaky, jako třeba ty na trupu, hlavě a uších, jsou co do požadavků zatím mnohdy těžko dosažitelné. V rámci barevných odstínů jsou malé rozdíly, které by taky neměly být opomenuty.

U všech barevných rázů lze vyzorovat sklony tohoto plemena ke zchrupkavosti, resp. nadměrné ztuhlosti v oblasti nasazení ušních boltců. Je to vážná chyba, která je zvlášť u tohoto plemena, jehož úspěšný chov je jako jeden z mála založen na bázi dobře fungující chovné linie, jen těžce omluvitelná, podobně jako často se vyskytující vybočení pánevních končetin. Příbuzenské linie obsahují nyní už jenom nepatrné variační rozpětí vloh, které jinak vzniká křížením nahodilým. Tímto je jasné, že s genetickým upevněním tak potřebných znaků kresby se mimo jiné upevní také nežádoucí jevy v genotypu téhož kmene. A tady již samozřejmě pomůže jenom oživení chovu v tomto směru bezvadnou linií.

Podobně je dědičně podložen také vývin laloku. Obecně mají holandáci ohledně laloku pořád sklony překračovat normu malých plemen, ačkoliv byl tento jev nežádoucí již před 120 léty. Selektace na nepřítomnost laloku je jediným osvědčeným způsobem, jak jeho výskyt úspěšně ovlivňovat.

Srst

Holandáci mají srst dobře a rovnoměrně osazenou středně dlouhými chlupy, nežádoucí je, pokud jsou příliš dlouhé. Podsada je hustá, uši dobře porostlé (osrstěné). Tolik normy, které se ve svých požadavcích opírají v hlavní míře o tradice posledních desetiletí.

Peříky nesmí svojí délkou přečnívat přes krycí chlup, který je elastického charakteru, nikoliv hrubý nebo drsný, a barvě srsti dodává její lesk.

Zde je na místě zamítnout požadavek na měkký krycí chlup. To proto, že právě jeho elasticita, nikoliv měkkost, je vedle hustoty podsady základem pro hlavní hodnotu srsti – a tou je přilnavost.

Mnozí holandáci mají srst na dotek příjemně hebkou. Nelze přehlédnout, že králíci některých linií mají sklon k delší srsti, což je pak zvlášť výrazné na hraniční linii kresby, když např. delší pesíky tmavé barvy zasahují do bílé – základní barvy – což se pak v kresbě vyvine jako nejasné ohraničení kresby. Některým chovným liniím zase schází žádaná hustota srsti.

Hlavní znaky plemena

Dobře vybarvený holandák s hezkou kresbou nám poskytuje výjimečný pohled. Barevný znak je ve své základní definici v podstatě chybou, neboli mutací základní barvy, a výsledním efektem jsou bílé skvrny. Základní barvou se rozumí to, co je králíkům prapůvodně dáno. Bílá kresba je u těchto králíků charakteristickým znakem, objevuje se opětovně u každého jednotlivého zvířete. Barevné rozdíly se tedy vztahují pouze na barvu základní, čili tmavou, která je přítomna u barevných typů všech savců vůbec. Takže platí, že to, co stanovili praotcové chovu králíků, je vlastně správné. Také Königs toto stanovil již v r. 1930 celkem jasně a srozumitelně, a blíže popsal: „Rozhodující faktor je dodán barevnými znaky. Na hlavě se má základní barva vyskytovat na uších a lících, na šíji se uzavírá tato kresba obloukem a spojuje tím obě líce. Bílá dále zabírá zhruba přední polovinu těla. Zadní polovina těla je pak identická s barvou uší a lící. Tam, kde se tyto dvě barvy potkají, vzniká kresba „hraniční“. Na pánevních končetinách jsou bílé špičky délky zhruba 3–5 cm.“

Byl to právě pan Joppich, který mi dokonale zamíchal s mým dosavadním systémem, jak jsem ho z dostupné německé literatury dosud měl. Tvrdí: „Základní barva je u všech čistě bílá.“ Přesně toto bylo zaneseno do jeho díla o standardech, konkrétně v části o plemenech, což se ovšem moc neliší od formulace z r. 1942. Tímto způsobem byla zakotvena chybná interpretace obecného mínění bohužel také do aktuálních spisů ohledně chovu.

A k čemu tato diskuse? Jde jednoduše o to, co je dlouhá a co krátká hraniční kresba. A co dlouhé nebo krátké manžety? V prapůvodním smyslu se krátkou hraniční kresbou rozumí ta, při které zasahuje barva až po hrudní končetiny, zatímco dlouhá kresba znamená, že u těchto králíků „kalhoty vzadu každou chvíli sklouznou dolů“. V praxi ovšem, co se oceňování týče, to bývá právě posouzeno úplně obráceně (já sám si teď nejsem zrovna jist, jestli jsem to vždy viděl a posoudil správně).

Komise reagovala na problém chytře a hraniční kresbu definovala jako linii přechodu z barvy kresby do barvy základní. Tím pádem se nyní mluví v tomto směru jako o „více dopředu nebo dozadu posunuté hraniční kresbě (kresbě pánevních končetin)“. A tím jsou dnes odstraněny veškeré nejasnosti. Chybné vysvětlení standardu tedy již nepřichází v úvahu.

Hlavním znakem holandských králíků je jejich kresba. Ta se člení na kresbu hlavy a kresbu trupu. Trefný popis kresby hlavy poskytl tenkrát pan Mahlich: „Z dokonalého tvaru kresby hlavy se odvíjí hlavní hodnota. To samé platí pro špičatost klínu, který začíná špičkou na čele, pak se směrem dolů stejnoměrně rozšiřuje, táhne se kolem očí až se nakonec v oblasti šíje znova bez jakýchkoliv zoubků a nerovnoměrností hezky uzavírá... Líce a uši mají tmavou základní barvu. Jako vada se vnímá šikmá, matná lysinika, zoubky na lící straně nebo na šíji a také úzký přechod lysiniky mezi ušima.“

Ohledně lysiniky cituje pan Königs toho času tehdejší chovatele: „Kdybychom táhli smyšlenou linií šířkou hlavy, tak v místě nasazení ušních boltců, a když tuto linii rozdělíme na dvě stejné části, dělíci bod je pak zároveň výchozím bodem lysiniky.“ Joppich přítom dával přednost zakulacené lící kresbě. Tato malichernost ovšem dnes nehraje žádnou roli, jelikož čisté (nezoubkované) a ne příliš hluboce ohraničené kresby lící jsou rovnocenné, jedno jestli jsou kresby tvaru vejce, oválné nebo kruhovitě, pokud jsou oboustranně hezky stejnoměrné. Nežádoucí jsou lysiniky zasahující hluboko do barvy uší, matné lysiniky, zoubky v oblasti šíje nebo na lí-

Holandský králík, havanovitý- spolková výstava samců v Kasselu 2009, 97 bodů – vítěz (Bern Schuhmann, Königsberg)

1981. Evropský standard 2003 se jeví ještě liberálnější. Zde jsou povoleni holandské králíci ve všech čistých králíčích barvách (široká paleta barev), včetně japonské v černém, modrém a hnědém (havanovitě) provedení. Japonovité v modrém provedení je zde (v Německu) chován jako novinka.

„Nejlepších výsledků se dosáhne v případě chovu různých barevných králíků. Neměli by se připarovat dva králíci s černými a bílými znaky, protože potomstvo bude pak v černi vykazovat větší nebo menší množství bílých chlupů.“ Toto tvrzení pana Starkeho sdílí také pan Mahlich: „V chovu stejných barevných zvířat se v genetice především vylučují vadné jevy.“ V další generaci pak z křížení černé s černou nebo modré s modrou může být příčinou nahnědlých, narzklých a matných barev. Modrá s modrou je příčinou bílých prostoupení a divoká s divokou, ale také žlutá se žlutou vede k výskytu bílého břiška.

Barva a její šlechtění

„Co se barvy týče, rozeznáváme černobílé, modrobílé, žluté bílé a divoce bílé holandské králíky,“ jak popisuje Starke 1903 (tmavě žlutí byli tenkrát madagaskarově-bílí holandské králíci). Také Mahlich znal ještě v r. 1909 pouze barvy černou, modrou, divokou a žlutou a pak jejich různé stínování. V Říšské normě z roku 1926 byly povoleny pouze barvy černá, modrá (světle až tmavě modrá), divoká (zaječčí divoká až po železitou), žlutá a madagaskarová. V roce 1930 se již vyskytly barvy jako černá, modrá, zaječčí divoká, železitá, madagaskarová, žlutá, havanovitá, činčilová a japonská. Veverí (marburské) zbarvení holandských králíků bylo předvedeno teprve na výstavách v Nizozemí a Anglii.

cích a také nesterilně vykreslená líce (jedna jinačí než druhá). Velice často se vyskytuje hluboce do krajiny čenichu zasahující lícní kresba. Chovatelé někdy, ve snaze nabídnout návštěvníkům k pohledu kompletní chovnou skupinu, do ní klidně zatáhnou tu a tam zvíře s vyslovenou vadou, protože je snaha o nouzovou nápravu – nebo spíš zakrytí vady jakýmkoliv způsobem. Přesto by se mělo pouštět od střihání hmatových vousů. Podobná zacházení protiče všem pravidlům chovatelských spolků a také dobrým mravům. Zvířeti toto jednání způsobuje utrpení, jelikož se připravuje o hmatový orgán, čímž se také porušuje zákon o týrání zvířat. A mimo jiné – posuzovatel to také pozná.

Hraniční kresbou se rozumí linie oddělující tmavou barvu základní od bílé barvy kresby. Tato hranice se má nacházet někde uprostřed těla a obepnout trup pruhem za pomoci čezké přímé linie. Šikmá, zoubkovaná nebo dopředu a dozadu posunutá hraniční linie je nehezká a tudíž nežádoucí. O diskvalifikaci si koliduje zoubkovaná hraniční linie, pokud zoubky zasahující do bílé a tmavé barvy jsou hlubší 3 cm, stejně jako úplně šikmá hraniční linie. Pokud barevná plocha zasahuje až na hrudní končetiny nebo naopak pokud začíná teprve u stehna, pak tato kresba znehodnocuje úplně vše.

Kresba pánevní končetiny má taktéž kruhově obepínat střed chodidla (někde mezi hlezenním kloubem a prsty), přičemž veliká váha se musí klást na oboustranně identicky dlouhé manžety. A zde vznikají největší problémy, jelikož jsou manžety se zoubkovaním

často přehlédnuty, zasahují jen prsty pánevních končetin, anebo bílá barva dosáhne až na hlezenní kloub, resp. dokonce dosahuje i dál. Oboustranně dokonalé manžety jsou vzácné a měly by být při oceňování patřičně honorovány.

V normě z roku 2004 jsou uvedeny všechny barevné rázy zakotvené v Německu do r.

chem toho, co je ve skutku důležitě pro jednotnost barevných tónů.“

A tak dále a tak dále... Jsem si vědom, že tyto rady ohledně „příměsí krve“ jednoho kmenu s odlišně barevným zvířetem z úplně jiného kmene přivedou na okraj šílenství nejednoho chovatele, který se s úsilím beztak již hodně snaží o správné zbarvení a znaky.

Sám Hermann Ziemer, který s panem Mahlichem působil jako spoluautor, nabádal k chovu stejných barevných odstínů. Na osvěžení krve radil používat nepřibuzná zvířata stejné barvy z barevně čistých kmenů. Především na základě znalostí profesora Nachtseima se ustanovila jediná správná cesta – způsob, jak se šlechtit barvy králíků.

V této souvislosti si rád vzpomenu na své dětství, kdy mým prvním králíčím plemenem byla černá holandská králice. S ní jsme pak jezdili k samci k chovateli v sousedství. Tam jsem pak ve stáji měl možnost vidět holandského všech barevných variant. Vedle černobílých mi připadali zvláště zajímavými žlutě a hnědě bílá zvířata, a všechny vrhy byly náležitě pestré. Tímto způsobem – zajímavými zážitky – se uchovávali důležité rady ohledně vylepšování barev v hlavách šlechtitelů po desetiletí.

Čistý chov barevných králíků dneska znamená opravdu čistý chov bez příměsí jinak barevných zvířat. V opačném případě se brzy ukáží všechny možné barvy, vyštěpené z recesivních dědičných podkladů předků. Takto má chovatel k problému s náročným výběrem výstavních zvířat s dobrou kresbou ještě problém s barevnou mnohotvárností ve své linii, čímž se ztíží podmínky sestavování chovných skupin s výsledným výstavním efektem.

Samozřejmě musí být barvy čisté, bez příměsí jinak barevných, zejména pak bílých chlupů. Červenání (rezavění) srsti je nepřijatelné, je ovšem pravidelným problémem před línáním a během něho. Další zvláštnosti co do šlechtění barev jsou závislé na příslušných barevných rázech.

Tolik k prvnímu dílu posuzování holandských králíků. Barevné rázy, genetika a chov holandských králíků budou pečlivě rozebrány ve druhém díle.

HENRY MAJAJURA

Pro Chovatel připravil PETR ŠIROTEK

Při své návštěvě Dánka se mi podařilo navštívit velmi příjemného člověka a vynikajícího chovatele Benta Jensena.

Když jsem zjistil, že Bent bydlí jen 60 km od našeho kempu, byl jsem k neudržení a musel jsem se pokusit o návštěvu jeho chovu. Věděl jsem z evropských výstav, že je dlouholetým špičkovým chovatelem zakrslých liščíků bílých červenookých. Sám jsem se s ním setkal na Evropské výstavě v Praze, kde jsem od něj tyto králíky zakoupil, a poté jsme se vyděli v německém Neumünstru při Spolkové výstavě samců. Telefonní číslo, které jsem si našel na internetu, bohužel nefungovalo, tak jsme se rozjeli bez ohlášení. Cestou jsem v jednom dánském katalogu našel telefonní číslo již správné, a až z obce Hemmet, ve které Bent bydlí, se nám podařilo mu dovolat. Po počátečním problému vysvětlení, že jsme opravdu v jeho obci, přesto, že byl mimo domov, pro nás asi za 15 minut dojel a velmi ochotně nás zavedl k svému chovatelskému zařízení – bez něj bychom ho opravdu asi ne našli, neboť k němu vedla jen polní cesta a bylo to osamocené stavení v polích.

Jakmile jsem vstoupil do chovatelského zařízení, rozzářily se mi oči a nevěděl jsem, kam dříve koukat. Vysoká kvalita zvířat do-

